

JAARVERSLAG

LANDELIJK CENTRUM

2022

COMMISSIE VAN TOEZICHT
ARRESTANTENZORG

CTA

Mei 2023

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk I	3
Over het landelijk centrum	
Hoofdstuk II	4
Thema's	
1. Conferentie "Zorg voor personen met geestelijke gezondheidsproblematiek binnen de arrestantenzorg"	4
2. De jaarverslagen 2021 / bedrijfshulpverlening	6
3. Ontwikkelingen NPM	7
Bijlage: overzicht besproken onderwerpen	9

Vastgesteld op 8 mei 2023

Landelijk Centrum Commissies van Toezicht Arrestantenzorg
Postbus 17107
2502 CC Den Haag

www.toezichtarrestantenzorg.nl
landelijk-centrum-cta@politie.nl

SAMENVATTING

Het Landelijk Centrum CTA heeft in 2022 veel aandacht geschonken aan de zorg voor personen met geestelijke gezondheidsproblematiek binnen de arrestantenzorg. Dat is gebeurd door de conferentie die eens per 1,5 jaar wordt georganiseerd te wijden aan dit onderwerp. Deze middag bevestigde het beeld dat de omvang van de problematiek rond personen met verward gedrag in een politiecel groot is. Daarom is bij het laatste voorzittersoverleg besloten dit onderwerp als aandachtspunt voor 2024 te benoemen.

Daarnaast heeft het LC CTA zoals gebruikelijk de bevindingen van de tien regionale CTA's over het voorgaande jaar geanalyseerd en die analyse besproken met de landelijk portefeuillehouder Arrestantentaken. Het LC CTA heeft wederom geconstateerd dat de CTA's over het algemeen tevreden zijn over de wijze waarop de Nederlandse politie omgaat met de zorg voor ingeslotenenen. Die zorg is van goed niveau en wordt uitgevoerd door betrokken en professioneel personeel. Desondanks zijn er ook aandachtspunten die verbetering behoeven. De onderwerpen 'Bedrijfshulpverleningsplan' en 'medische verzorging', worden door meerdere commissies aangemerkt als zorgelijk.

HOOFDSTUK I Over het landelijk centrum

Sinds 2001 is in regelgeving vastgelegd dat er onafhankelijke commissies zijn die toezicht houden op de arrestantenzorg zoals deze door de politie wordt verleend, de Commissies van Toezicht Arrestantenzorg (CTA's). De komst van één nationale politie, vastgelegd in de Politiewet 2012, was aanleiding om een landelijk centrum voor de CTA's in te richten bestaande uit maximaal vier roulerende leden en een secretaris, hierna te noemen het LC. Dit is vastgelegd in de door de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie vastgestelde Regeling toezicht arrestantenzorg politie (Rtap). In artikel 6 Rtap is over het LC bepaald dat dit ten behoeve van de commissies handreikingen ontwikkelt met betrekking tot de kwaliteit en frequentie van het toezicht op de arrestantenzorg. Het LC rapporteert jaarlijks aan de korpschef over zijn activiteiten en bevindingen op het terrein van het toezicht op de arrestantenzorg.

De taken, de positie en de op te leveren producten van het LC zijn in 2013 nader uitgewerkt in het Startdocument Landelijk Centrum CTA, vastgesteld in juni 2013. In 2017 is dit document geëvalueerd, hetgeen heeft geleid tot de vaststelling van het document "Het Landelijk Centrum CTA 2017-2020". In dit laatste document is ten eerste teruggekeken op de eerste vier jaar LC en geconcludeerd dat de in 2013 gestelde doelen in 2017 in grote lijnen waren behaald. Vervolgens zijn doelstellingen bepaald voor de jaren 2017-2020. In 2021 heeft wederom een herijking plaatsgevonden, vastgelegd in "Het Landelijk Centrum CTA in 2013, 2017 en 2021 en later". Daarin is geconcludeerd dat de eerder vastgestelde taken nog steeds actueel zijn en dat er derhalve geen reden is hier wijzigingen in aan te brengen. Het handhaven van inhoudsvol overleg met korpsleiding en CTA's is daarbij speerpunt. Hetzelfde geldt voor het bevorderen van de kwaliteit van inspecties en kennisniveau van de leden van de CTA's.

Om de door het LC verworven positie te handhaven van volwaardige gesprekspartner, voor de CTA's, voor de landelijk portefeuillehouder arrestantentaken en de expertgroep arrestantentaken, als ook voor externe partners als het Ministerie van Justitie en Veiligheid en andere toezichthouders, moet er blijvend geïnvesteerd worden in de interne en externe relaties. Die investering houdt onder meer in dat het LC alert moet zijn op ontwikkelingen in de arrestantenzorg en in de wereld van toezichthouders.

In het kader van haar taak om de kwaliteit van het toezicht op arrestantenzorg te borgen, tracht het LC zorg te dragen voor het voorzien in randvoorwaarden die nodig zijn om goed en gedegen toezicht te houden.

Zo worden ten eerste blijvend met regelmaat landelijke bijeenkomsten georganiseerd, zowel met alleen voorzitters en secretarissen van de CTA's (twee keer per jaar), als met alle commissieleden en bij de arrestantenzorg betrokken politieambtenaren (eens per 1,5 jaar). Daarmee wordt het delen van kennis en ervaring bevorderd.

Daarnaast wordt sinds 2021 jaarlijks een opleidingsdag georganiseerd voor personen die in het daaraan voorafgaande jaar lid zijn geworden van een CTA.

Tot slot wordt sinds 2018 gewerkt met een database waarin de bevindingen van de tien CTA's worden opgenomen, waardoor zowel de bevindingen per commissie beter inzichtelijk worden als een landelijk beeld van alle bevindingen ontstaat.

Bezetting van het LC vond vanaf 2018 plaats op basis van werving binnen de voorzitters van de CTA's. In 2022 was het LC bemenst door:

- de heer D.J. Schrijer (voorzitter CTA Rotterdam);
- de heer P.A. van den Ouden (voorzitter CTA Zeeland-West-Brabant);
- de heer F. van Rootselaar (voorzitter CTA Amsterdam);
- de heer T.M.M.C. Kuipers (voorzitter CTA Limburg) tot 1 juli 2022;
- de heer A.R. Buimer (voorzitter CTA Oost-Nederland) vanaf 5 juli 2022.

Het ambtelijk secretariaat wordt bemenst door mevrouw W.M. Verhoeven-Beckers en mevrouw S. Sibbald.

Het LC vergaderde in 2022 vijf keer. Daarnaast was er twee keer overleg met de portefeuillehouder Arrestantentaken (mevrouw F.J. Krukkert, plaatsvervangend politiechef Rotterdam). Het LC organiseerde twee keer een overleg met de voorzitters en secretarissen van de tien regionale CTA's en twee keer een overleg met alleen de secretarissen.

Op 23 september werd een conferentie georganiseerd voor alle CTA-leden met als thema "Zorg voor personen met geestelijke gezondheidsproblematiek binnen de arrestantenzorg".

Tot slot werd er op 18 november een opleidingsdag georganiseerd voor nieuwe CTA-leden. In bijlage 1 is een opsomming gegeven van de onderwerpen die in de overleggen met de portefeuillehouder en in de voorzittersoverleggen zijn besproken. Hierna in dit verslag is een aantal onderwerpen uitgelicht.

HOOFDSTUK II

Thema's

1. Conferentie "Zorg voor personen met geestelijke gezondheidsproblematiek binnen de arrestantenzorg"

Op 23 september 2022 vond de conferentie plaats voor alle leden van de CTA's en enkele gasten, met als thema "Zorg voor personen met geestelijke gezondheidsproblematiek binnen de arrestantenzorg".

Aanleiding voor dit thema was het feit dat het Openbaar Ministerie onderzoek had gedaan naar het overlijden van een arrestant in het cellencomplex in Rotterdam. Uit dat onderzoek, zowel gericht op de aanhouding en het daarbij toegepast geweld als op de zorg na de aanhouding (tijdens het vervoer) en in de cel, bleek dat van strafbaar handelen zijdens de politie geen sprake was. De officier van justitie zag wel aanleiding om het dossier van de Rijksrecherche (geanonimiseerd) voor te leggen aan de CTA, teneinde de geldende procedures en de daaraan gekoppelde opleiding en uitvoering in de praktijk onder de loep te nemen. Dat leidde ertoe dat de CTA in gesprek is gegaan met de eenheidsleiding en

onderzocht heeft welke afspraken bestaan en welke opleiding wordt gegeven ten aanzien van zorg voor (I) personen met verward gedrag, (II) personen met medische ziektebeelden en (III) personen die ernstig verzet plegen.

Gelet op het algemene belang van dit onderwerp koos het LC CTA ervoor om deze conferentie in het teken van de zorg van met name de eerste twee categorieën te stellen.

De eerste spreker was Ronald Steen, de officier van justitie uit Rotterdam die genoemd onderzoek had geleid. De heer Steen gaf uitleg over de algemene gang van zaken in geval van een onderzoek naar het handelen van de politie. Afhankelijk van de aard en ernst van het potentiële strafbare feit wordt een dergelijk onderzoek uitgevoerd door de Rijksrecherche of door de Afdeling Veiligheid, Integriteit en Klachten (VIK) van de politie. Vervolgens gaf hij uitleg over de toepasselijke wet- en regelgeving waar het gaat om de geweldsbevoegdheid van de politie: Politiewet en Ambtsinstructie waar het gaat over de geweldsbevoegdheid en de daarvoor geldende instructies en de Wetboeken van Strafrecht en Strafvordering waar het gaat over eventueel onderzoek en aansluitende vervolging. Daarna ging hij in op de problematiek die het thema vormde van de conferentie. Hij gaf uitleg aan het “Excited Delirium Syndroom” (EDS): een veranderde bewustzijns-toestand (acute opwindings) met verminderde cognitie en perceptie, en ernstige psychomotorische agitatie, met potentieel dodelijke afloop. Er bestaat een richtlijn EDS opgesteld door GGD Amsterdam, politie, Spoedeisende Psychiatrie Amsterdam, Ambulance Amsterdam en EMS. Het advies is om personen die in een acute opwindingsstoestand verkeren niet naar een politiebureau te vervoeren, maar naar een ziekenhuis. De-escalierend optreden is van groot belang om verdere opwindings en overbelasting van het hart te voorkomen. Tot slot wees hij op het onderzoek van Bureau Beke naar fatale politie-incidenten. Uit dat onderzoek bleek dat 42 van de 50 overleden personen verward gedrag vertoonden. Dat waren vaak zeer kwetsbare personen. Dat benadrukt het belang van aandacht voor deze bijzondere zorg.

De tweede spreker was Jeroen Zoeteman, psychiater en directeur Spoedeisende psychiatrie Amsterdam. Hij gaf een lezing getiteld “De juiste omgang met mensen met psychiatrische problematiek/verward gedrag in politiecellen”. Daarin vertelde hij onder meer over de aard van de problematiek en ging vervolgens in op het Psycholance onderzoek 2015. Met de psycholance blijkt het mogelijk om psychiatrische patiënten in crisis te vervoeren die voorheen door de politie werden vervoerd, met minder restrictieve maatregelen en zonder dat dit heeft geleid tot meer incidenten. Het leidde tot een verbetering in kwaliteit van ambulance zorg en erkenning van psychiatrie als specialisme in acute zorg. Daar stond tegenover een relatief hoge kostenpost. Oplossingsrichtingen worden gezocht bijvoorbeeld in inzet van meerdere zorgambulances met verpleegkundigen met GGZ-affiniteit en aanvullende training en het verbeteren van het triage-proces tussen de 112-meldkamer en APH-triage (acuut psychiatrische hulpverlening).

De middag werd afgesloten met een lezing van een drietal medewerkers van de politie: Natasha Los, Sara Noot en Ruben Basemans, samen met wederom Jeroen Zoeteman, over “Zorg op de cel”. Sara Noot liet aan de hand van onderzoeksresultaten zien hoe groot de aantallen zijn van personen met psychische problematiek, personen functionerend op LVB-niveau (licht verstandelijk beperkt) en personen die dagelijks drugs gebruiken. Die aantallen zijn hoog en daarmee de problematiek groot. Ruben Basemans is medewerker arrestantenzorg en deelde zijn praktijkervaring in het omgaan met bedoelde personen in de dagelijkse praktijk van cellencomplexen. Natasha Los presenteerde de Werkwijze Verwarde Verdachten, een samenwerking tussen politie, OM, Ministerie van J&V en diverse gezondheidsinstellingen waaronder Spoedeisende Psychiatrie Amsterdam. Kern van dit proces is dat bij signalen van verward gedrag de politie snel de SPA betreft. De SPA-specialist beoordeelt de persoon en adviseert de Officier van Justitie, die dat advies meeneemt in de strafrechtelijke behandeling. Bij de heen-zending van de verdachte wordt direct ofwel GGD Vangnet ingeschakeld ofwel de SPA.

Deze middag bevestigde het beeld dat de omvang van de problematiek rond personen met verward gedrag in een politiecel groot is. Dat deze personen in een politiecel terecht komen is onvermijdelijk maar de vraag is hoe hen dan de beste zorg te bieden. Eenheid Amsterdam liet zien daarin stappen te maken met genoemde Werkwijze.

Tijdens het voorzittersoverleg van 1 november werd hierover gesproken en werd besloten om de zorg voor personen met verward gedrag te benoemen als aandachtspunt voor de inspecties van 2023. Daarbij kwam echter de vraag op aan welke eisen de politie dan zou moeten voldoen om de "toets" van de CTA te doorstaan. Daarover is vervolgens gesproken met portefeuillehouder Karin Krukkert en voorzitter van de landelijke expertgroep teamchefs arrestantentaken Marco van Pelt. Daaruit bleek dat er geen specifieke regels of instructies zijn voor de omgang met verward gedrag, anders dan al in het Landelijk Reglement staat. Kort gezegd betekent dit dat (net als bij iedere andere situatie betreffende de gezondheid van de arrestant) een arts ingeschakeld moet worden en diens aanwijzingen gevolgd moeten worden. Bovenliggende vraag is: wat is verward (of afwijkend zoals in het Reglement staat) gedrag? In Rotterdam wordt sinds kort alles aangaande personen met verward gedrag separaat vastgelegd, dit om de problematiek beter in beeld te brengen. Die problematiek is zo groot dat het bestaande uitgangspunt van 1 arrestantenzorger op 10 arrestanten wellicht gewijzigd moet worden naar een verhouding van 1 op 5 à 6. Ook in de andere eenheden zet men stappen om meer inzicht te krijgen. Daarom is afgesproken om van 2023 een inventarisatiejaar te maken: het is wel een aandachtspunt voor de CTA's maar voorgesteld is om in plaats van een kwalificatie van OK/niet OK te geven de vraag te stellen: wat gaat goed, wat is er nodig, waar loopt het mis? Tegelijkertijd is het goed om daarbij te bedenken wat de CTA zelf nodig zou vinden. Als zowel de CTA's als de Teamchefs dit in 2023 in beeld brengen ontstaat er meer inzicht.

2. De jaarverslagen CTA's 2021 / bedrijfshulpverlening

Ieder jaar analyseert het LC de jaarverslagen van de CTA's over het voorgaande kalenderjaar. Daarnaast zorgt het LC voor de verwerking van alle inspectieresultaten in de landelijke database. De verslagen die de leden maken van iedere inspectie worden door de secretarissen ingevoerd in een Excel-database. Na afloop van het kalenderjaar worden de databases van de CTA's samengevoegd in een landelijk overzicht. Daarmee worden de bevindingen van de CTA's ook cijfermatig inzichtelijk, hetgeen bijdraagt aan het totaalbeeld over de kwaliteit van de arrestantenzorg. In 2022 heeft het LC derhalve de jaarverslagen van 2021 en de database over 2021 geanalyseerd.

Het LC CTA heeft uit de analyse van de jaarverslagen van de tien CTA's wederom geconstateerd dat de CTA's over het algemeen tevreden zijn over de wijze waarop de Nederlandse politie omgaat met de zorg voor ingesloten. Die zorg is van goed niveau en wordt uitgevoerd door betrokken en professioneel personeel.

Net als het voorgaande jaar stond 2021 in het teken van de coronapandemie, waardoor alle eenheden te maken hadden met voorzorgsmaatregelen tegen het coronavirus. Dat heeft niets afgedaan aan het niveau van de verleende arrestantenzorg, op de meeste geïnspecteerde punten voldoet de politie in 90% of meer van de controles aan de eisen. Desondanks zijn er begrijpelijkerwijs ook diverse aandachtspunten die verbetering behoeven. De onderwerpen 'Bedrijfshulpverleningsplan' en 'medische verzorging', worden door meerdere commissies aangemerkt als zorgelijk.

Bedrijfshulpverleningsplan

Dit leest als een herhaling van voorgaande jaren, maar ook in het jaar 2021 is in vrijwel alle eenheden het onderwerp bedrijfshulpverlening een belangrijk zorgwekkend aandachtspunt, vooral bij ophoudgebieden/kamers. De coronapandemie en de daarmee verband houdende

maatregelen zouden (deels) kunnen verklaren dat er minder ontruimingsoefeningen zijn gehouden. Tegelijkertijd is dit al jaren een punt van zorg, ook voordat corona beperkingen met zich bracht. Belangrijke aandachtspunten zijn in ieder geval dat (1) de ontruimingsoefeningen ook daadwerkelijk worden gehouden en dat (2) de BHV-plannen geactualiseerd moeten worden.

Omdat deze problematiek al zo lang op de agenda staat maar tegelijk wel bekend is dat de politie aan verbetering werkt, werd een specialist BHV van Midden-Nederland (namens de landelijk coördinator), de heer Van Motman, uitgenodigd om tijdens het voorzittersoverleg van 1 november 2022 toe te lichten welke stappen de politie op dit gebied zet. Hij heeft uitleg gegeven over de verbeteringen die door de Uitvoeringsregeling Bedrijfshulpverlening in gang zijn gezet. Zo worden locatiemanagers aangewezen met wie de specialisten BHV in contact staan. Er wordt gewerkt aan actualisering van calamiteitenplannen van alle locaties. De specialisten BHV hebben periodiek landelijk overleg. Beperkingen in de ontwikkelingen werden veroorzaakt door corona, waardoor alles enige tijd stillag, maar ook door problemen in opleidingen en in bezettingsproblemen. Voorheen waren veelal de “blauwe” collega’s locatieverantwoordelijk, maar dat is niet praktisch omdat zij voor hun werk juist veel naar buiten moeten. “Kantoorpersoneel” echter werkt steeds meer hybride en dus veel minder op de bureaus, waardoor ook zij lastig in te plannen zijn. Uit een rondgang langs de CTA’s tijdens dit overleg bleek dat zij de inspanningen die de heer Van Motman benoemt ook in hun eigen eenheden herkennen. De meeste CTA’s hebben direct contact met de specialist BHV en zien verbeteringen.

Medische verzorging

Commissies uit meerdere eenheden hebben in 2021 aanbevelingen gegeven die betrekking hebben op het onderwerp ‘medische verzorging’. Belangrijke aandachtspunten zijn het afnemen van een medische checklist bij fouillering, het opbergen van medische persoonsgegevens op papier, (het evalueren van) medicijnverstrekking en de houdbaarheidsdata van (inhoud van) verbanddozen.

3. NPM

Het OPCAT verplicht de landen die daarvoor getekend hebben tot het instellen van een National Preventive Mechanism (NPM) dat toezicht moet houden op alle vormen van insluiting (arrestantenzorg, detentie maar ook insluiting op medische gronden). Toen die verplichting werd ingevoerd bestonden in Nederland al diverse, al jaren functionerende, toezichthouders. Er is toen voor gekozen om geen separate nieuwe organisatie op te richten maar het NPM een samenwerkingsoverleg te laten zijn tussen de verschillende toezichthouders. De Inspectie J&V werd voorzitter.

In de afgelopen jaren bleek het NPM echter niet naar de wens van alle deelnemers te functioneren, althans in hun ogen slechts beperkte toegevoegde waarde te hebben. Periodiek vergaderden de deelnemers maar tot concrete samenwerking in de vorm van bijvoorbeeld gezamenlijke inspecties kwam het niet. Bovendien kwam er internationaal, vanuit het SPT, kritiek op de onafhankelijkheid, met name die van de Inspectie als voorzitter. Dat leidde tot een beweging om het voorzitterschap elders te beleggen en dat zou bij het College van de Rechten van de Mens zijn. Het College vroeg, voor daarmee in te stemmen, om een duidelijke beschrijving van taken, zodat ze konden bezien of daar capaciteit op ingericht kon worden. Het ministerie van J&V heeft vervolgens Berenschot de opdracht gegeven om in kaart te brengen wat de taak van het NPM is en daarmee wat dat voor het College en de samenwerking met de andere toezichthouders zou betekenen. Er hebben in het voorjaar van 2022 drie gesprekken plaatsgevonden (de eerste één op één met Berenschot, daarna twee met alle toezichthouders). In die gesprekken is veel aandacht geweest voor de verhouding tussen enerzijds het College als NPM en de bevoegdheden en verantwoordelijkheden die bij het NPM-schap horen, anderzijds de afzonderlijke toezichthouders en hun bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Onder andere het LC CTA

heeft daarbij gepleit voor behoud van de onafhankelijkheid van de toezichthouders en het voorkomen van dubbel toezicht. Ook is gepleit voor een duidelijke omschrijving van de taak van het NPM, die op dit moment onvoldoende verankerd is in wet- en regelgeving, althans in de mogelijk nieuwe vorm. Dat geldt zeker indien het NPM in zijn nieuwe vorm zelfstandig toezicht zou gaan houden, naast het toezicht zoals uitgevoerd door de afzonderlijke NPM-leden. Het rapport is inmiddels door Berenschot naar het ministerie gestuurd. Het ministerie heeft daar nog niet op gereageerd.

Bijlage

Onderwerpen besproken in de overleggen met de portefeuillehouder arrestantentaken, mevrouw F.J. Krukkert, gehouden op 21 juni en 7 november:

- Zorg voor personen met verward gedrag
- Bedrijfshulpverlening en problematiek ophoudkamers basisteams
- Aanbestedingen
- HRM (bezetting, opleiding, arbeidsomstandigheden gerechtsgebouw, De Blauwe Familie)
- Invoering hulpmiddelen jegens ingeslotenen.
- Jaarverslagen 2021 (analyse jaarverslagen en database)
- Melden incidenten aan de Inspectie van Gezondheidszorg en Jeugd
- Onderzoek kwaliteitsindicatoren medische zorg arrestanten
- Ontwikkelingen NPM

Onderwerpen besproken in het voorzittersoverleg, gehouden op 5 juli en 1 november:

- Terugkoppeling gesprekken met de landelijk portefeuillehouder
- Analyse jaarverslagen en database 2021, toekomst database.
- Bedrijfshulpverlening, mede aan de hand van uitleg door een specialist BHV van de politie, en brandveiligheid
- Zorg voor personen met verward gedrag
- Wensen aanpassing inspectieverslagen voor 2022
- Pilot gespreksvoering CTA MNL
- Documentaire "De Blauwe Familie"
- Ontwikkelingen NPM
- Verzoek medewerking onderzoek (kwaliteitsindicatoren) medische zorg arrestanten